

РОЛЬ ХУДОЖНІХ ДЕТАЛЕЙ У НОВЕЛІ М. КОЦЮБИНСЬКОГО «ЦВІТ ЯБЛУНІ»

Кошель Марія, студентка II курсу
Вельчева Наталя Миколаївна, викладач української мови та літератури ВСП
«Ногайський коледж ТДАТУ»
Приморськ, Україна

Анотація: життєстверджуюча думка твору: краса життя, краса природи не затьмарюється навіть подихом смерті.

Summary: Life-affirming opinion of the work: the beauty of life, the beauty of nature is not darkened even by the breath of death.

Ключові слова: психологічна студія, художні деталі, подих смерті, цвіт яблуні, краса життя.

Key words: psychological studio, artistic details, breath of death, apple blossom, beauty of life.

Етюд Михайла Коцюбинського "Цвіт яблуні" Іван Франко вважав психологічною студією, яка виявляє руку майстра та дуже тонку обсервацію складного психологічного процесу: враження письменника, який переживає особисту трагедію — смерть єдиної улюбленої дочки [3, 57]. «Цвіт яблуні» — викінчено імпресіоністичний твір.

Коцюбинський в етюді порушує моральну проблему: чи має право художник брати як матеріал для своєї творчості людське нещастя, навіть якщо це його життєва драма? Скільки різних іпостасей має людська душа?

У новелі відчувається й мопассанівська проблематика психології творчості письменника, і шніцлерівський потік свідомості, і гамсунівська увага до порухів людської душі, і властива тільки Коцюбинському заглибленість у надра підсвідомості, й імпресіоністичний малюнок, який складається зі світлотіні, колористичних мікрообразів, символіки квітів.

Новела вражає сміливістю, яка може бути неправильно потрактована як цинічність, з якою оповідач дозволяє нам анатомувати його внутрішній світ. Його герой, батько Оленки, ненавидить себе за незнищенну підсвідомість літератора, але прокляття фаху сильніше від нього...

Саме тут, у етюді «Цвіт яблуні», вперше найвиразніше виявляється така характерна риса стилю Коцюбинського - новеліста, як органічне поєднання психологічного заглиблення у внутрішній світ персонажа з яскраво вираженим авторським ліричним почуттям. Буквально кожна деталь, своєрідно переломлена крізь збуджену психіку героя, передає його душевні й фізичні страждання. Але найважливішою з-поміж усіх деталей є цвіт яблуні, що символізує красу життя. За допомогою цієї деталі розкривається і життєствердна думка твору: краса життя, краса природи не захмарюється навіть подихом смерті.

Майстерне сплетіння образів дозволяє письменникові відкрити читачам тонкий і суперечливий внутрішній світ свого героя, цілу гаму почуттів і відчуттів.

Ситуація вкрай драматична: у сусідній кімнаті помирає його дитина, його улюблена донечка. Він нічим не може зарадити і весь перетворюється на чекання. Темну кімнату ледь освітлює лампа. Оця боротьба світла з темрявою — ніби символ боротьби життя зі смертю, яка відбувається поруч. Згорьований батько гасить лампу і запалює свічку. Світла ще меншає — достоту як шансів відвернути фатальний кінець. Так само промовистими і символічними є звукові образи. За вікном чути калатало нічного сторожа: рівномірний стукіт ніби нагадує про спокійний плін життя за межами дому, і тому спокоеві, тій сонній тиші нічного міста байдуже до горя, яке поселилося у стінах безсонної оселі. Повним контрастом до розмірених звуків калатала є нерівномірний, надричний свист, що виринається із хворих дитячих грудей. Цей звук мучить героя, висотує з нього душу.

І раптом — бій годинника. Він лунає як грім з ясного неба. Скільки болю і втоми в роздумах про це: «Коли ви в горі, коли ви щохвилини сподіваєтесь якогось лиха, ...раджу вам зупинити годинники. Якщо ви стежите за ними, вони без кінця продовжують ваші муки. Коли ж забуваєте за них, вони нагадують про себе, як цегла, що падає на голову. Вони байдуже рахують ваші терпіння й довгими стрілами-пальцями наближають хвилину катастрофи...»

Годинник вмовкає, але не втихає тривога, бо дім знову виповнює натужне дитяче дихання. Усе це триває довго, нестерпно. У душі героя сплітаються страх, розпач, надія, скажена лють на когось чи на щось, апатія, відчуття провини. У мозку товчуться спогади, зринають чийсь голоси, безглузді питання і відповіді... Але от лунає жіночий крик. Усе закінчилося. І знову герой, прощаючись із мертвою дитиною, жадібно ловить кожну дрібницю із того, що бачить перед собою, бо все воно здасться йому... «як матеріал». Ні, він зовсім не якийсь бездушний монстр. Він щиро, до нестями любить свою доню і страждає від болю цієї втрати. Але його дар митця часом перетворюється на прокляття, на якийсь непереборний внутрішній обов'язок: зафіксувати, запам'ятати, описати, донести до людей те, що пережив, що передумав, що вистраждав. Важко збагнути цей стан чи то одержимості творчістю, чи якогось афекту.

Деталі виконують важливу роль у новелі "Цвіт яблуні". Вони допомагають розкрити найтонші нюанси почуттів головного героя, відтворюючи стан роздвоєності, тривоги, переживання.

Батько виходить на подвір'я і бачить цвіт яблуні, що лежить на землі. А там, у кімнаті, лежить його дівчинка, яка ще кілька днів тому сміялася і бігала. Ця деталь набуває символічного характеру — вона уособлює життя. Поки цвіт яблуні знаходиться на дереві, він ніжно пестить наш зір та нюх. Але це триває недовго — якусь мить. А потім цвіт опиняється на землі. Він ще не зів'яв, але він уже мертвий. Так і дівчинка в кімнаті, яку тільки-но покинуло життя. Проте у своїй душі батько понесе образ живої донечки, такої ніжної і світлої, як весняний цвіт за вікном.

У етюді Коцюбинського є щось таке, що піднімає над смертю. Донечка всеодно навіки залишиться в батьковому серці, у його спогадах, над якими смерть

не владна. Залишиться такою, якою була в найщасливіші дні: щебетушкою, красунечкою, маленьким сонечком, котре звеселяло рідних і дарувало дому тепло.

Цвітуть яблуні... Сліпуче сяйво заливає подвір'я. І батько несе своїй бідолашній дитині цілі пригоршні чистого білого цвіту, ніби встеляючи цією квітучою красою її шлях в якісь інші світи. Це все, що він може тепер зробити для неї — скласти до ніг вінок.

Література

1. Агеева В. Українська імпресіоністська проза. - К., 1994.
2. Калениченко Н.Л. М. Коцюбинський Коцюбинський М. Твори: У 2-х т. - Т.1. - К., 1988.
3. Кузнецов Ю. Імпресіонізм в українській прозі кінця 19 - поч. 20ст. - К., 1995